

Rosa Luxemburg ve Antonio Gramsci, 1. Dünya Savaşını takiben sosyal-demokrat ya da sosyalist partilerden ayrılıp farklı komünist partilerin kurulmasına öncülük ettiler; ülkeleri, izleyen on beş - yirmi yıl boyunca, faşist yönetimlerin elinde kaldı. Acaba Rosa, Antonio ve arkadaşlarının yaptıklarının bunda katkısı oldu mu?

1848 yılında “Komünist Partisi Beyannamesi” adıyla, Karl Marx tarafından yazılan broşürde komünistlerin ulusal çalışan sınıf partilerine karşı onlardan ayrı bir partilerinin olmadığı, dünya çapında çalışan sınıfın çıkarlarını ulusal çalışan sınıf partilerine aktardıkları ve ulusal çalışan sınıf partilerinin ulusların siyasal gücünü ele geçirmelerine yardımcı olmaya çalıştıkları belirtilir. Londra sokaklarında broşür olarak dağıtılan bu beyannamenin etkisi, yazıldığı dönemde yokumsanabilecek denli az oldu. O zamandan bu yana da o köprünün altından çok sular aktı. Ancak yazılmasının üzerinden bir yüzyıl geçtikten sonra, Dünya'nın “Batı” denilen kısmı haricindeki çok geniş bir bölgede, bir yandan iktidarı ele geçiren partilerin, diğer yandan bu doğrultuda mücadele verenlerin davranışlarında etkisinin bulunmadığı söylenemez.

Sovyetler Birliği'nin kurulmasının yarattığı heyecana kapılan bir çokları gibi Rosa da Antonio da uluslarındaki çalışan sınıf partilerinden ayrılıp bunlara karşı ayrı birer komünist partisinin kurulmasına ön ayak olurken, yalnızca çalışan sınıf partilerinden değil, Komünist Partisi Beyannamesi'nin komünistler için ortaya koyduğu temel ilkedden de ayrılmış oldular. Bununla birlikte 1920'lerin sonları ve 1930'ların ilk yarısında Avusturya'da yaşananlar, daha sonra yaşanacakların sorumluluğunu Rosa ve arkadaşlarının oluşturduğu Spartaküs Birliği'ne ya da Antonio ve arkadaşlarının kurduğu İtalya Komünist Partisi'ne kısmen bile yıkmanın hiç de doğru olmadığını gösterdi. Avusturya'da çalışanlar birliklerini beraberliklerini korudukları, örgütlü biçimde silahlı direnişe geçtikleri halde iç savaşta yenik duruma düştüler.

Uluslar arası akışkan olan sermayesiyle ulusallığı yalnızca göstermelik olan, fiilen ulusal nitelikli olamayan sermayedar sınıfa karşı varlığının öznel ve nesnel koşulları ulusal olan çalışanların direnişi öncelikle ulusal boyutta bir sınıf olarak davranmalarıyla mümkündür.

Çalışanın nasıl davranacağını bildiği, diğerleriyle ilişkiye kolaylıkla gecebildiği, kendini garip hissetmediği kültürel ve coğrafi çevrede kendiliğinden gelişen zihniyeti, ulusalcılığın çalışan sınıfın ideolojisinin kendiliğinden ortaya çıkan temel bir bileşeni yapar. Bu ulusalcılık olumlu bir ulusalcılıktır. İçinde kendini garip hissetmediği kültür ve ortam olarak ulusunu sevme, onunla övünme ve onu savunma olarak ortaya çıkan bu olumlu ulusalcılığın varlığı için bir düşmana gerek yoktur. Başka ulusların varlığı fark edildiğinde, olumlu ulusalcı o ulusları kendi ulusunu kavrayışından yola çıkararak kendi ulusunun benzeri olarak bilip onlarla çatışmayı değil anlaşmayı arar. Burjuva zihniyetse başka ulusların olumsuzlaması olmayan ulusalcılığını anlayamaz.¹ Bu olumsuz ulusalcığa göre, Türk ya da başka uluslara karşı düşmanlık biçiminde olmayan Ermeni ulusalcığı, Yunan ya da başka uluslara karşı düşmanlık biçiminde olmayan Türk ulusalcılığı mümkün değildir. Burjuva zihinle arpıtmada ulus başka ulusların olumsuzlanması olarak var olabilir.

Sermaye olarak değer artışını sağlayacak ilişkilerin baskın ve oturmuş olduğu toplumlarda tek tek çalışanlar bu ilişkiler aracılığıyla istismar edilmelerine karşı koyamazlar. Tek tek çıkarları peşinde koşmaları kendilerini giderek etkisizleştirir ve çıkar peşinde koşmaları çıkarları hilafına sonuç doğurur. Çalışanlar bu açmazdan ancak konulara bireyci olarak değil toplumcu olarak yaklaşarak çıkabilirler. Sosyalistlik (toplumculuk) alışanın bir kez ulaştığında kolay kolay terk edemeyeceği bir zihin haline karşılık gelir ve çalışan sınıfın ideolojisinin ulusalcılık yanında diğer temel bir bileşenidir. Ulusalcılıktan farklı olarak sosyalistlik kendi başına ortaya çıkmaz; sosyalizm sermayeci burjuva toplumunun olumsuzlamasıdır. Bu olumsuz sosyalizm sermayeci burjuva toplumunun aşılması için geçici bir evredir ve sermayeci burjuva toplumunun var olan biçimine bağlı olarak biçimlenir. Halbuki, burjuva zihinde sosyalizm tarihten bağımsızdır ve iyi ya da kötü olarak nitelenebilir ama her halükarda verili biçimiyle sabit bir düzendir. Burjuva zihinle çarpıtma yapıldığında beliren olumlu sosyalizm fikrine göre sosyalizm, örneğin sağlık ve eğitimin parasız olduğu, çalışanların üretim yerlerinin yönetimine katıldığı, ücretlerin belli bir düzeyin altına düşmediği vs. vs. vs. bir düzendir.²

rgtlenme burjuva toplumunun olmazsa olmaz gereğidir. Çalışanlar tek tek çıkarları

doğrultusunda davranmaktan vaz geçip rgtlendiklerinde bu seferde örgütleri aracılığıyla burjuva kontrol altına girmeleri iten bile değildir. Örgütün rgte katılanların katılmaya razı olmalarını sağlayan amaçlar doğrultusunda çalışması demokratikliğidir. Örgütün kurulmasıyla birlikte içeridekiler ile dışarıdakiler ayrımı belirir. İeridekiler her an dışlanma tehdidini hissederler. Bu durumsa, örgüte girenleri örgütün sunmayı vadettiğine ulaşmak için değil dışlanmamak için örgütte kalmaya sevk eder. Böylece üyelerini vadettiğinden farklı bir amaçla örgütte tutarak egemen sınıfın istismarına sunmak burjuva örgütlenmenin en tipik biçimidir. Sağladıklarıyla değerlendirilen bir ilişkisellik olarak demokratiklik çalışan sınıfı kendi çıkarı doğrultusunda btnleştirecekken, biçim olarak demokrasi kurgularına uygun burjuva demokrasileri demokrasiden beklenenin tam tersi sonuç verir.

1. ve 2. Dünya Savaşları arasında olan, çalışan sınıfın ideolojisinin kendiliğinden bileşenlerini olumsuz ulusalcılık ve olumlu sosyalizm fikirleriyle çarpıtarak burjuvaların dünya çapında yayılan ve baş edemedikleri çalışan sınıf hareketinin yönünü çarpık burjuva demokrasisi aracılığıyla değerstirmesidir. Olumsuz ulusalcılık ve olumlu sosyalizm çalışan sınıfın burjuva düşünüşe karşı ortak bir zihniyet oluşturmalarını neredeyse imkansızlaştırmıştır. Bir kısım ulusalcılığı burjuvalar gibi olumsuz ulusalcılık olarak görüp, toptan reddetmiştir ve kendisini çalışanların genelinden ayırıp, çalışan sınıfıla ilişkilerini fiilen koparmıştır. Bir kısmı devletçilik diye, özgürlüklerin kısıtlanması diye vs. vs. vs. diye zımni olarak sosyalizmi reddedip, yn kaybında katkıda bulunmuştur. Olup biteni çözümlemeyi sağlayacak diyalektik dşnmeyse ya karmaşık düşünme formlarıyla izlenemez hale gelmiş ya da idealist bir yaklaşımla olup bitenin nedeni zihniyetlermişcesine terk edilmiştir. 1989 sonrasında Sovyetler Birliğinin kendini imha etmesinden çok önce, bu açmaza çözüm geliştiremeyenler “Bari faşizmin yıkıcılığından kurtulalım.” dercesine Avrupa’da teslim bayrağı çekmiştir. Hele 1989 sonrasında komünistlik, neredeyse tamamen toplumsal gerçeklikle hiç bir bağı olmayan bir fantazyayı yaşamaya dönüştü.

Spartaküs Birliği’nin bir tür idealleştirilmesi neredeyse dşncesizcene eyleme varır. Antonio’nun yazılarıysa neredeyse eylemsiz bir düşünüşe sürükler. İlginç olansa bana Rosa kuramsal, Antonio ise fiili olarak daha başarlı gibi geliyor; nedeniye Gramsci’nin başta

akademik çevreler olmak üzere burjuva zihinler tarafından beğeniyle karşılanması ve Spartaküs Birliği'ninse çalışan sınıfın en enerjik kısmını etrafına toplayıp toplu halde kırılmalarına yol açması. Geçen yüzyılın başlarında ölmüş/öldürölmüş insanları yargılamanın hiç bir anlamı yok; üstelik tek tek insanların tarihin akışını değiştirecek fiillerinin olabileceği burjuva bir masaldır. Ancak onların hatıraları, belli koşullarda ortaya çıkmış bir zihniyeti ya da davranışı değerlendirmemize olanak veriyor.

Karl Marx da farklı değeril. Londra'da sokaklarda dağıtılmak üzere hazırladığı broşürü yazmadan önce de sınıf mücadelesi vardı; neredeyse hiç bir sosyalist milletin kalmadığı yaşadığımız zamandan sonra da, minik bir oranda insan doğuştan ya da sonradan elde ettikleri toplumsal konumla başkalarını istismar ederek fiilen üretebileceklerinin kat kat üstünde olanaklara sahip olabildikleri sürece sınıf mücadelesi sürecektir. Karl Marx sınıf mücadelesini icat etmemiş ya da yaratmamıştır. Yazdıkları bunun bilincine varabilmemizin yolunu açmıştır. Yine de bu tecrübenin bize, uygun her düşünüşün (belki insan ömrüyle orantılandığında sonsuzluk gibi gelecek uzun bir süre de olsa) tarihi değerlendirmeler bakımından kısa sürede yaygınlaşacağını gösterdiği de gözden kaçmamalıdır.

Gözü peklükleri, boyun bükmeyişleri, çektikleri çileler, işkenceler, hapisler, sakatlanmalar, öldürölmeler duygusal olarak bizi ne kadar etkiliyorsa etkilesin, yirminci yüzyılda Avrupa'da mücadele veren ve kendini sosyalist ya da komünist olarak görenlerin (burjuva toplumunun köklöleşmesine yarayan değeriklikler bir yana) başarıları oldukça sınırlıdır. Dünya'daki komünistlerin öncelikle bununla yüzleşmeleri -yani hatasıyla sevabıyla kabul ettiklerinin hatalarının hata olduğunu yadsımamaları- gerekir. Buradaki zihni burjuva engeli aştıktan sonra, örgüt disiplininin olağanüstü hallerde emniyet supabı olmaktan öte bir şey olmadığı, bir örgüt ne denli sınıf davranışına uygunsa örgütlenme için parti disiplininin o denli gereksizleştiğine güvenerek, zaman içinde değerşebilir olsalar da toplumsal gerçekliklerin beğenmediklerinde hop diye yok olmayacağını bilincine vararak, demokratik ve çalışan sınıfta hızla yayılan örgütlenmelerin yolunu bulmalarının gerektiğini anlamaları gerekiyor. Yoksa fantazyalarını gerçekleştirmek için komünist ya da sosyalist görüntüsüyle harekete geçirdikleri insanları istismar ederek olsalar olsalar çalışanların sosyalistlerden ve

komünistlerden umudunu biraz daha söndüren burjuvalar olurlar.

Türkiye’de durum daha da vahim. Çalışan sınıfın birliğini ve toplu davranışını sağlayacak örgütler ve partiler ortaya çıkmadan doğrudan “Türkiye Komünist Partisi” adıyla bir parti beliriverdi. Koşullar iyi mütalaa edilmişse böyle bir çıkış ulusal devrime varabilir. Ancak en azından başlangıç koşulları iyi değerlendirilmemiş olacak ki, daha en baştan muhtemelen iktidar mücadelesinden bir rakibi elemek için akıl ve vicdandan yoksun alınan bir kararla kırıldılar. Çalışan sınıf partisi olarak Türkiye İşçi Partisi ortaya çıktığında da, durum farklı olmadı. Karl Marx’ın Komünist Partisi Beyannamesi’nin sonunda geçen “Burjuvalar kendi mezar kazıcılarını yaratırlar.” ifadesini retorik bir ifade olarak değil, bilimsel bir saptama olarak görürüm hep. Türkiye’de -burjuvalar mı desek burjuva adayları mı desek artık bilemiyorum- kendi mezar kazıcılarını bırakın yaratmayı, ortaya çıkanı bile budadıklarından istikrarlı bir burjuva toplumu oluşmuyor. Nihayetinde sınıf mücadelesinin (doğusuyla batısıyla) Dünya’da aldığı son halinin yanında Türkiye’nin hali açıkçası bir garip duruyor.

Türkiye’deki eğri büğrü bile olsa bir karaktere kavuşamayan burjuvalarla mücadele halindeki sosyalistlerin ve komünistlerin üzerine düşen öncelikle dengesizce salınıp duran burjuvalara karşı tavır belirlemeye çalışmadan ve neredeyse dakika başı değişen üst yapıya fazla takılmadan, dengelenmesini beklemeden, çatıştıracı değil birleştirici bir perspektifle, olumlu ulusalcı, olumsuz sosyalist bir tavır geliştirip çalışan sınıfın demokratik örgütlülüğünü sağlamaktır. Yaptırım ve armağanlandırma burjuva örgütlenmelerin dayanağıdır; samimiyet sosyalist örgütlenmenin. Sosyalist örgütlenmeye ancak, en çok samimiyet istismar edildiğinden örgütlenmenin burjuvaca kolayına kaçmayan devrimcilerin ortaya çıkmasıyla başlar.

Notlar

1. Olumlu bir şeyden olumsuzla geçiş o kadar da zor değildir. Örneğın, herkes “Herkes kapısının önünü temizlese, sokak tertemiz olur.” diye düşünüp kapısının önünü temizlese, sokak her yeri aynı standartta olmasa bile -bazılarının temizlik standardı

Birliği bozan kopuş haklı olabilir mi?

düşüktür, bazılarınun yüksek- temiz olur. Böyle bir durumda, biri tutup kimin kapısının önü daha temiz olursa ona ödöl veren bir yarışma öneriverir. O ana kadar her kapının önü kendi başına değlerlendirilirken ve temizlik olumlu bir şeyken, eğer öneri kabul edilirse, kapının önünü temizlemen gerekmez. Ödölü kazanmak için diğerlerinin kapısının önünü pisletmen yeterlidir. Bu durumda herkes diğerlerinin kapısının önünü pisletmeye çalışır. Ödölü de temizlik kriterleri geliştirip kimin kapısının önünün en temiz olduğuna karar verecek olanın istediği kimse o kapar.

2. Dikkatle bakıldığında bunların hiçbiri sermayeci burjuva toplumunun ortadan kalkmasını gerektirmez; giderek çalışanların daha beceriklice istismar edilmesini sağlayabilir.